

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

**Θ.Ε: Εκπαίδευση: Πολιτισμικές διαφορές και κοινωνικές
ανισότητες**

Διπλωματική Εργασία

Έμφυλα στερεότυπα και παιχνίδι στην αυλή του νηπιαγωγείου.

Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών.

Λάζαρος Σαμαρτζής

A.M. 139468

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Χαρίκλεια Πίτσου

Περίληψη

Η παρούσα ερευνητική εργασία έχει ως αντικείμενο τις αντιλήψεις εκπαιδευτικών προσχολικής εκπαίδευσης, για το ρόλο του φύλου ως παράγοντα διαφοροποίησης του ελεύθερου παιχνιδιού των παιδιών στην αυλή του σχολείου. Αναλυτικότερα, διερευνώνται οι αλληλεπιδράσεις των εκπαιδευτικών με τα παιδιά στην αυλή κατά τη διάρκεια του διαλείμματος, τα χαρακτηριστικά που αποδίδουν στο παιχνίδι αγοριών και κοριτσιών, καθώς και η αξιολόγηση των τρόπων με τους οποίους τα παιδιά επιλύουν τις διενέξεις τους.

Στην έρευνα έλαβαν μέρος δώδεκα νηπιαγωγοί, που εργάζονταν σε ιδιωτικά και δημόσια σχολεία της Θεσσαλονίκης. Η προσέγγιση ήταν ποιοτική και χρησιμοποιήθηκε το εργαλείο της ημιδομημένης συνέντευξης. Από την ανάλυση των δεδομένων προέκυψε ότι οι εκπαιδευτικοί αλληλεπιδρούν σε μεγαλύτερο βαθμό με τα αγόρια στην αυλή του σχολείου. Επίσης, έγινε εμφανές ότι ενώ με τις απαντήσεις τους παίρνουν ξεκάθαρη θέση ενάντια στους έμφυλους διαχωρισμούς στο παιχνίδι, όταν καλούνται να αιτιολογήσουν τις διαφορές που εντόπισαν στο παιχνίδι των δύο φύλων, υιοθετούν, σε μεγάλο βαθμό, αντιλήψεις που διαχωρίζουν τα φύλα στη βάση βιολογικών παραμέτρων.

Από τα δεδομένα προκύπτει ότι μία πλειοψηφούσα μερίδα των εκπαιδευτικών που έλαβαν μέρος στην έρευνα, υιοθετεί αντιλήψεις που συντηρούν και αναπαράγουν τις έμφυλες ανισότητες.

Abstract

The present research is concerned with the perceptions of preschool teachers on the role of gender in the differentiation of children's free play in the schoolyard. More specifically, it explores teachers' interactions with children in the playground during recess, the characteristics they attribute to boys' and girls' play, and their evaluation of the ways in which children resolve their conflicts.

Twelve kindergarten teachers working in private and public schools in Thessaloniki took part in the survey. The approach was qualitative and the semi-structured interview tool was used. Data analysis revealed that teachers interacted to a greater extent with boys in the schoolyard. It also became apparent that while their responses take a clear stand against gender segregation in play, when asked to justify the differences they identified in gender play, they largely adopt concepts that separate the sexes on the basis of biological parameters.

The data shows that a majority of the teachers who took part in the survey adopt attitudes that maintain and reproduce gender inequalities.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Ärlemalm-Hagsér, E. (2010). Gender choreography and micro-structures – early childhood professionals' understanding of gender roles and gender patterns in outdoor play and learning. *European Early Childhood Education Research Journal*, 18(4), 515-525. doi.org/10.1080/1350293X.2010.525951.
- Arnot, M. (2002). The complex gendering of invisible pedagogies: social reproduction or empowerment? *British Journal of Sociology of Education*, 23(4), 583-593. doi.org/10.1080/0142569022000038431.
- Arnot, M. (2006). Διαδικασίες αναπαραγωγής του φύλου. Εκπαιδευτική θεωρία και φεμινιστικές πολιτικές (μτφ. Χ. Αθανασιάδου, Κ. Δαλακαούρα). Μεταίχμιο (έτος έκδοσης πρωτοτύπου 2002).
- Bernstein, B. (1977). *Class, codes and control. Volume 3. Towards a theory of educational transmissions* (2nd ed.). Routledge & Kegan Paul.
- Bernstein, B. (1991). Παιδαγωγικοί κώδικες και κοινωνικός έλεγχος (μτφ. Ι. Σολομών). Αλεξάνδρεια.
- Bhana, D. (2008). 'Girls hit!' Constructing and negotiating violent African femininities in a working-class primary school. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 29(3), 401-415. doi.org/10.1080/01596300802259160.
- Blaise, M. (2009). “What a girl wants, what a girl needs”: responding to sex, gender, and sexuality in the early childhood classroom. *Journal of research in childhood education*, 23(4), 450-460. doi.org/10.1080/02568540909594673.
- Blaise, M., & Taylor, A. (2012). Using queer theory to rethink gender equity in early childhood education. *Young children*, 67(1), 88-98. Ανακτήθηκε από <https://p.proxy.eap.gr/login?url=https://www.proquest.com/scholarly-journals/using-queer-theory-rethink-gender-equity-early/docview/927664755/se-2>.
- Bourdieu, P., & Passeron, J-C (2014). Η αναπαραγωγή. Στοιχεία για μια θεωρία του εκπαιδευτικού συστήματος (μτφ. Γ. Καραμπέλας). Αλεξάνδρεια (έτος έκδοσης πρωτοτύπου 1970).

- Braun, V. , & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. doi.org/10.1191/1478088706qp063oa.
- Bryman, A. (2017). Μέθοδοι κοινωνικής έρευνας (μτφ. Π. Σακελλαρίου). Gutenberg (έτος έκδοσης πρωτοτύπου 2016).
- Butler, J. (2009). *Αναταραχή φύλου. Ο φεμινισμός και η ανατροπή της ταυτότητας* (μτφ. Γ. Καράμπελας). Αλεξάνδρεια (έτος έκδοσης πρωτοτύπου 1990).
- Cameron, D. (2020). *Φεμινισμός. Παρελθόν και παρόν ενός κινήματος* (μτφ. Φ. Δήτσας) Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης (έτος έκδοσης πρωτοτύπου 2018).
- Campell, A. (2004). Female competition: causes, constraints, content, and contexts. *The Journal of Sex Research*, 41(1), 16-26. doi.org/10.1080/00224490409552210.
- Chapman, R. (2016). A case study of gendered play in preschools: how early childhood educators' perceptions of gender influence children play. *Early Child Development and Care*, 186(8), 1271-1284. doi.org/10.1080/03004430.2015.1089435.
- Clark, S., & Paechter, C. (2007). 'Why can't girls play football?' Gender dynamics and the playground. *Sport Education and Society*, 12(3), 261-276. doi.org/10.1080/13573320701464085.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2008). Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας (μτφ.Σ. Κυρανάκης, Μ. Μαυράκη, Χ. Μητσοπούλου, Π. Μπιθάρα, Μ. Φιλοπούλου). Μεταίχμιο (έτος έκδοσης πρωτοτύπου 2000).
- Connell, R.W. (2006). *Το κοινωνικό φύλο* (μτφ. Ε. Κοτσιφού). Επίκεντρο (έτος έκδοσης πρωτοτύπου 2005).
- Consuegra, E., Engels, N., & Willegems, V. (2016). Using video-stimulated recall to investigate teacher awareness of explicit and implicit gendered thoughts on classroom interactions. *Teachers and teaching. Theory and practice*, 22(6), 683-699. doi.org/10.1080/13540602.2016.1158958.
- Δεληγιάννη-Κουϊμτζη, Β. (2008). Ο παράγοντας φύλο στην ελληνική σχολική πραγματικότητα: συνοψίζοντας τα ερευνητικά αποτελέσματα. Στο: Β.

- Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Σ. Ζιώγου-Καραστεργίου, & Λ. Φρόση (επίμ.), *Φύλο και εκπαιδευτική πραγματικότητα στην Ελλάδα: προωθώντας παρεμβάσεις για την ισότητα των φύλων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα*, (273-281). ΚΕΘΙ.
- Deakin, H. , & Wakefield, K. (2014). Skype interviewing: reflections of two PhD researchers. *Qualitative Research*, 14(5), 1-14. doi.org/10.1177/1468794113488.
- Dillabough, J-A. (2003). Gender, education and society: the limits and possibilities of feminist reproduction theory. *Sociology of Education*, 76(4), 376-379. doi.org/10.2307/1519874.
- Dillabough, J-A. (2004). Class, culture and the 'predicaments of masculine domination': encountering Pierre Bourdieu. *British Journal of Sociology of Education*, 25(4), 489-506. doi.org/10.1080/0142569042000236970.
- Duffy, J., Warren, K., & Walsh, M. (2001). Classroom interactions: gender of teacher, gender of student, and classroom subject. *Sex Roles*, 45, 579-593. Doi.org:10.1023/A:1014892408105.
- Fleer, M. (2018). *Το παιχνίδι στην προσχολική ηλικία. Από τις προσωπικές εμπειρίες στις σύγχρονες θεωρίες* (μτφ. Μ. Μπιρμπίλη). Σοφία (έτος έκδοσης πρωτοτύπου 2013).
- Goodwin, M. H. (1985). The serious side of jump rope. Conversational practices and social organization in the frame of play. *Journal of American Folklore*, 98, 315-330. doi.org/10.2307/539938.
- Goodwin, M. H. (2002). Exclusion in girls' peer groups: ethnographic analysis of language practices on the playground. *Human Development*, 45, 392-415. doi.org/10.1159/000066260.
- Goodwin, M. H. (2006). *The hidden life of girls. Games of stance, status and exclusion*. Blackwell Publishing.

- Goodwin, M. H., Goodwin, C., & Yaeger-Dror, M. (2002). Multi-modality in girls' game disputes. *Journal of Pragmatics*, 34, 1621-1649. doi.org/10.1016/S0378-2166(02)00078-4.
- Goodwin, M. H., & Kyratzis, A. (2014). Language and gender in peer interactions among children and youth. Στο: S. Ehrlich, M. Meyerhoff, & J. Holmes (Επιμ.), *The Handbook of Language, Gender, and Sexuality* (2nd ed.), (σελ. 509-528). Wiley Blackwell.
- Granger, K. L., Hanish, L. D., Kornienko, O., & Bradley, R. H. (2017). Preschool teachers' facilitation of gender-typed and gender-neutral activities during free play. *Sex Roles*, 76, 498-510. doi.org/10.1007/s11199-016-0675-1.
- Harrop, A., & Swinson, J. (2011). Comparison of teacher talk directed to boys and girls and its relationship to their behaviour in secondary and primary schools. *Educational Studies*, 37(1), 115-125. doi.org/10.1080/03055691003729260.
- Henricks, T. (2014). Play as self-realization. Toward a general theory of play. *American journal of play*, 6(2), 190-213. Ανακτήθηκε από <https://proxy.eap.gr/login?url=https://www.proquest.com/scholarly-journals/play-as-self-realization-toward-general-theory/docview/1516047212/se-2>.
- Hjelmér, C. (2020). Free play, free choices? – Influence and construction of gender in preschool in different local contexts. *Education Inquiry*, 11(2), 144-158. doi.org/10.1080/20004508.2020.1724585.
- Hyvönen, P. (2008). Teachers' perceptions of boys' and girls' shared activities in the school context: towards a theory of collaborative play. *Teachers and teaching. Theory and practice*, 14(5-6), 391-409. doi.org/10.1080/13540600802571312.
- Hyvönen, P. (2011). Play in the school context? The perspectives of Finnish teachers. *Australian Journal of Teachers Education*, 36(8), 49-67. doi.org/10.14221/ajte.2011v36n8.5.
- Τσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας. Εφαρμογές στην ψυχολογία και στην εκπαίδευση*. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα. <http://hdl.handle.net/11419/5826>.

- Karlsson, M., Hjörne, E., & Evaldsson A-C. (2017). Preschool girls as rule breakers: negotiating moral orders of justice and fairness. *Childhood*, 24(3), 396-415. doi.org/10.1177/0907568216678292.
- Lever, J. (1978). Sex differences in the complexity of children's play and games. *American Sociological Review*, 43, 471-483. doi.org/10.2307/2094773.
- Maccoby, E. (1988). Gender as a social category. *Developmental Psychology*, 24(6), 755-765. doi.org/10.1037/0012-1649.24.6.755.
- Maccoby, E. (1990). Gender and relationships. A developmental account. *American Psychologist*, 45(4), 513-520. doi:10.1037/0003-066X.45.4.513.
- Mayeza, E. (2017). 'Girls don't play soccer': children policing gender on the playground in a township primary school in South Africa. *Gender and Education*, 29(4), 476-794. doi.org/10.1080/09540253.2016.1187262.
- Mirick, R. , & Wladkowski, S. (2019). Skype in qualitative interviews: participant and researcher perspectives. *The Qualitative Report*, 24, 3061-3072. doi.org/10.46743/2160-3715/2019.3632.
- Νικολάου, Σ-Μ. (2009). *Θεωρητικά ζητήματα στην κοινωνιολογία της εκπαίδευσης* (2^η εκδ.). Gutenberg.
- Πανταζής, Β. (2015). *Αντιρατσιστική εκπαίδευση*. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα. <http://hdl.handle.net/11419/1633>.
- Pasterski, V., Golombok, S., & Hines, M. (2014). Sex differences in social behavior. Στο: P. K. Smith, & C. H. Hart (Επιμ.), *The Willey Blackwell Handbook of Childhood Social Development* (2nd ed.), (σελ. 281-298). Wiley Blackwell.
- Πίτσου, Χ., & Γιόφτσαλη, Α. (2021). Εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα: η διάσταση του φύλου μέσα από ένα εμπνηχτικό μουσειακό πρόγραμμα. Στο: Θ. Β. Θάνος, & Συμεού, Λ. (Επιμ.), *Ανθρώπινα Δικαιώματα-Ενιαία Εκπαίδευση. Κοινωνιολογικές, παιδαγωγικές, & ψυχολογικές προσεγγίσεις*, (σελ. 67-84). Gutenberg.

- Schneider, B. H. (2016). *Childhood friendships and peer relations. Friends and enemies* (2nd ed). Routledge.
- Schneider, B. H., Woodburn, S., Pilar Soteras del Toro, M., & Udvari, S. J. (2005). Cultural and gender differences in the implications of competition for early adolescent friendship. *Merrill-Palmer Quarterly*, 51(2), 163-191. doi.org/10.1353/mpq.2005.0013.
- Schneider, B. H., Benenson, J., Fülöp, M., Berkicks, M., & Sándor, M. (2014). Cooperation and competition. Στο: P. K. Smith, & C. H. Hart (Επιμ.), *The Wiley Blackwell Handbook of Childhood Social Development* (2nd ed.), (σελ. 472-490). Wiley Blackwell.
- Seitz, S. (2016). Pixilated partnerships, overcoming obstacles in qualitative interviews via Skype: a research note. *Qualitative Research*, 16(2), 229-235. doi.org/10.1177/1468794115577011.
- Svahn, J., & Evaldsson, A-C. (2011). ‘You could just ignore me’: situating peer exclusion within the contingencies of girls’ everyday interactional practices. *Childhood*, 18(4), 491-508. doi.org/10.1177/0907568211402859.
- Swinson, J., & Harrop, A. (2009). Teacher talk directed to boys and girls and its relationship to their behavior. *Educational Studies*, 35(5), 515-524. doi.org/10.1080/03055690902883913.
- Tassi, F., & Schneider, B. H. (1997). Task oriented versus other-referenced competition: differential implications for children’s peer relations. *Journal of Applied Social Psychology*, 27(17), 1557-1580. doi.org/10.1111/j.1559-1816.1997.tb01613.x.
- Thorne, B. (1993). *Gender play. Girls and boys in school*. Open university press.
- Τσιώλης, Γ. (2018). Η θεματική ανάλυση ποιοτικών δεδομένων. Στο: Γ. Ζαϊμάκης (επιμ.), *Ερευνητικές διαδρομές στις κοινωνικές επιστήμες. Θεωρητικές-μεθοδολογικές συμβολές και μελέτες περίπτωσης*, (σελ. 97-125). Πανεπιστήμιο Κρήτης. Εργαστήριο Κοινωνικής Ανάλυσης και Εφαρμοσμένης Κοινωνικής Έρευνας.

- Tsouroufli, M. (2002). Gender and teachers' classroom practice in a secondary school in Greece. *Gender and Education*, 14(2), 135-147. doi.org/10.1080/09540250220133996.
- Φραγκουδάκη, Α. (1985). *Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης. Θεωρίες για την κοινωνική ανισότητα στο σχολείο*. Εκδόσεις Παπαζήση.
- Φρειδερίκου, Α., & Φολέρου, Φ. (2004). *Τα κορίτσια παίζουν. Αναπαραστάσεις του φύλου στην αυλή του δημοτικού σχολείου*. Ελληνικά Γράμματα.
- Φρόση, Λ. (2010). *Τα φύλα στο σχολείο και στο λόγο των εκπαιδευτικών*. Εκδόσεις Τόπος.
- Younger, M., Warrington, M., & Williams, J. (1999). The gender gap and classroom interactions: reality and rhetoric? *British Journal of Sociology of Education*, 20(3), 325-341. doi.org/10.1080/01425699995290.
- Zachopoulou, E., Trevlas, E., & Tsikriki, G. (2004). Perceptions of gender differences in playful behaviour among kindergarten children. *European Early Education Research Journal*, 12(1), 43-53. doi.org/10.1080/13502930485209301.